

Fingon trendikortit

Globaalin kehityksen trendit ja muutoksen signaalit epävarmassa ajassa

Aikaamme värittävät epävarmuus, räjähdysherkkyys, monimutkaisuus, epälineaarisuus ja puhdas käsittämättömyys. Siksi Fingo on koonnut tämän hetken toimintaympäristön trendejä yhdessä jäsenistönsä ja sidosryhmiensä kanssa.

Trendejä on tarkasteltu suomalaisesta näkökulmasta. Samalla on myös muistettava, että elämme nyt niin nopean muutoksen aikaa, että näiden ilmiöiden ymmärtäminen vaatii jatkuvaa päivittämistä. Toivomme, että nämä trendikortit voivat tukea jäsenjärjestöjämme muuttuvan maailman hahmottamisessa.

Paradigmojen murros on käynnissä

UKRAINAN sodan pitkäaikaisvaikutuksia ei vielä tiedetä, mutta seuraukset kehitysyhteistyön tapoihin, rahoitukseen, maantieteellisiin painotuksiin ja paradigmoihin ovat väistämättömiä. Globaalit arvopohjaiset jakolinjat ovat näyttävästi esillä.

Kehitysyhteistyön, humanitäärisen avun ja jälleenrakennustyön yhteenlinkittymät kasvavat monikerroksisten viheliäisten ongelmien myötä. Geopoliittinen epävarmuus saattaa nostaa turvallisuuden ja rauhan uudella tavalla globaalin kehityksen keskeiseksi puheenaiheeksi.

Kehitysyhteistyötä kohtaan kohdistuu yhä hanakammin dekolonisaation ja antirasismien vaatimus. Vaikka rakenteelliset ongelmat ovat olleet tiedossa pitkään, vasta Black Lives Matterin sysäämä laaja paine onnistui viemään keskustelun myös käytäntöön. Nykyisten paradigmojen ja toimintamallien puolustamisen sijaan toimijoiden kannattaa olla itse tuottamassa sektorinsa muutosta ja kuulla entistä tarkemmin kumppaniensa viestejä. Kysymykset vallasta, kielestä ja monimuotoisesta henkilökunnasta auttavat nykyisten paradigmojen haastamisessa ja vievät muutosta eteenpäin.

→ Globaalia kehitystä tarkastellaan lukuisten uusien linssin läpi

Kehitysyhteistyö monimuotoistuu

KEHITYSYHTEISTYÖN toimintatavat on murroksessa. Vanhoja dikotomioita haastetaan. Yritykset, vapaat liikkeet ja yksittäiset megalahjoittajat ovat nousseet perinteisten rahoittajien ja järjestöjen rinnalle. Perinteisiä rahavirtoja ohjataan uudelleen, kun köyhät maat nousevat keskituloisiksi. Yritysyhteistyö tavanomaistuu ja tavoitteet yhtenäistyvät. Järjestöt ottavat käyttöön yksityisen sektorin toimintatapoja, kokeilevat erilaisia yhteistyön muotoja ja uusia teknologioita, lisäävät erilaisia varainhankinnan keinoja, ja muokkaavat toimintaansa.

Rahaa ohjataan suoraan myös ruohonjuuritason toimijoille. Lokalisaatio-ilmio vaikuttaa jo nyt rahoituskäytäntöihin esimerkiksi Yhdysvalloissa.

Julkisen rahoituksen määrä on jatkuva puheenaihe, ja samalla kasvaa tuloksellisuuden vaade. Toisaalta juuri suurilla toimijoilla on toimivat raportointimekanismit. Paljon huomiota saavat kriisit, esimerkiksi Ukrainan sota, nostavat järjestöjen profilia ja lisäävät huomattavasti yksityistä lahjoittamista.

→ *Uudet rahoituslähteet ja toimintatavat vakainaistuvat*

KUVA: ISTOCK PHOTOS

Ympäristökräisi muuttaa kaiken

ILMASTOKRIISIN ratkaisemiseksi tarvittavat akuutit toimet ja keskustelut saavat tilaa kaikkialla, myös perinteisessä mediassa. Laajempi ymmärrys ympäristökräisistä, saastumisesta, energiakräisistä ja fossiilirippuvuudesta, monimuotoisuuden rajusta heikkenemisestä, kemikalisoitumisesta ja näiden laajoista vaikutuksista esimerkiksi ruoantuotantoon on sisäistetty. Ymmärrämme, että luontosuhteemme on muututtava perustavanlaatuisella tavalla. Muutos tapahtuu jo nyt, ja ratkaisujen aikakäuna on sulkeutumassa. Vaikutukset eivät tapahdu vain Suomen ulkopuolella, vaan ovat kytkeytyneitä sekä lokaalilla että globaalilla tasolla. Ympäristökräisien ulkoistaminen muualle ei enää onnistu kuten ennen. Puheen on siirryttävä myös sopeutumistoimiin, koska kräisin vaikutukset ovat väistämättömät.

Ilmastokräisi edellyttää kehitysjärjestöiltä uuden osamisen hankkimista, resurssien uudelleenjärjestelämistä sekä kykyä joustaa ja muuttua epävarman toimintaympäristön mukana. Kehityskysymykset, ihmisoikeudet ja eriarvoisuus kytkeytyvät tiiviisti kokonaisvaltaiseen ympäristön tilan heikkenemiseen.

→ Ympäristökräisi on ihmisyyden kräisi

KUVA: ISTOCK / WHITCOMBERD

Kansalaisaktivismi saa uusia muotoja

IHMISTEN turhautuminen yhteiskunnallisen muutoksen hitauteen ja toisaalta sosiaalisen median tarjoamat verkostoitumisen sekä tiedon jakamisen kanavat ovat muuttaneet aktiivisen kansalaisuuden muotoja. Monet suuret mielenosoitukset tai tempaukset on järjestetty epävirallisten verkostojen ja työryhmien voimin. Mikro-aktivismin keinot esimerkiksi sosiaalisessa mediassa korvaavat myös perinteistä järjestötoimijuutta. Kuka tahansa voi olla mielipidevaikuttaja.

Keskustelu siitä, millainen toiminta on oikeutettua muutosta ajettaessa käy kuumana. Esimerkiksi Elokapina haastaa monen silmissä aktivismin normia. Ilmiöt ovat nopeita, ja siksi perinteinen järjestöaktivismi ei aina ehdi vastata niihin. Ihmisillä on tarve toimia itse, eikä järjestöjen roolia nähdä samalla tavalla kuin ennen. Ukrainan sodan myötä Euroopassa ihmisten auttamishalu on kasvanut, ja sen kanavoiminen pitkäjänteiseksi työksi on nyt ajankohtaista.

→ Suora ja nopea toimijuus haastaa perinteistä järjestöaktivismia

KUVA: UNSPLASH / ZINKO HEIN

Monimuotoinen johtajuus yleistyy

MONIÄÄNISYYS näkyy ja kuuluu yhteiskunnan eri sektoreilla. Nuoret, naiset, seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöt, rodullistetut ihmiset ja vammaiset eri puolella maailmaa ottavat yhä useammin näkyvää johtajuutta tilanteissa, joissa edelliset sukupolvet eivät ole kyenneet vastaamaan polttaviin ongelmiin.

Suomessa saamelaisten kohtaama syrjintä ja siihen puuttuminen puhuttavat politiikassa. Eduskuntaan nousi vuonna 2021 ensimmäinen somalitaustainen kansanedustaja. Ympäri maailman marginalisoidut ihmiset purkavat turhautumistaan ja vastustavat rakenteellista syrjintää. Järjestäytymisen tukena on sosiaalinen media, joka mahdollistaa uudenlaisen osallistumisen.

→ *Erilaiset äänet, taustat ja tarinat raivaavat tilaa muutoksen tekemiseksi*

KUVA: FINGO / HANNA VAITTINEN

Teknologia vaikuttaa kaikkialla

USKO sosioekonomisten ongelmien teknologisiin ratkaisuihin ja neutraaliuuteen on edelleen vahva. Teknologiset innovaatiot ja digitalisoituminen tarjoavat paljon uusia mahdollisuuksia eriarvoistumisen kitkemiseksi ja esimerkiksi ympäristökriisien ratkaisemiseksi. Kaiken digitalisaatio on aikamme megatrendi.

Teknologia kuitenkin palvelee ennen kaikkea niitä, joilla on siihen jo pääsy, ja vastaavasti heikentää niiden asemaa, jotka eivät voi sitä käyttää. Digikuilu jättää monen jälkeen vaikkapa koulutuksessa. Tekoälyn avulla automatisoidaan prosesseja, jotka perustuvat nykyisiin, eriarvoistaviin rakenteisiin. Jos datapohjaiseen tekoälyyn syötetään diskriminoivaa dataa, myös tekoälystä tulee syrjivää. On mahdollista, että lisääntyvä datankeruu ja kansalaisten tarkkailu vaikuttaa esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen asemaan heikentävästi. Kansalaisoikeuksia on rajattu ja valvontaa lisätty etenkin koronan varjolla. Yksilönvapauden rajat puhututtavat uudella tavalla. Tilanne on kiristynyt varsinkin sellaisissa maissa, joissa se on ollut vaikea jo aiemmin.

→ Teknologia voi sekä avittaa kestävän kehityksen edistymistä, että syventää epätasa-arvoisia rakenteita

KUVA: FINGO / HANNA VAITTINEN

Disinformaation systematisoituminen

VALEUUTISET, salaliittoteoriat ja tieteen kyseenalaistaminen rehottavat. Esimerkiksi rokotevastaisuus ja epäilyt pandemiaa kohtaan länsimaisuuden tuotteena ovat yleistyneet. Valheellinen tieto koronarokotteista ja terveys-suosituksista leviää internetissä nopeasti. Viestit eivät katso valtionrajoja. Valeuutisia ja propagandaa tuotetaan systemaattisesti ja myös keskusvetoisesti geopoliittisiin tarkoituksiin. Ne ovat myös sodankäynnin muoto. Sananvapautta peräänkuulutetaan, mutta vastuu sanomisistaan unohtuu monelta. Vihapuheen lisääntyminen on uhka demokratialle, sillä pelko sulkee ihmisiä julkisen keskustelun ulkopuolelle. Informaatiovaikuttaminen konfliktien ruokkijana on korostunut.

Ilmiöitä ja viestejä yksinkertaisesta mustavalkoisiksi edistäen vastakkainasettelua ja lukutaidottomuutta. Siksi disinformaatiota vastaan taistelemiseen vaatii järjestöiltä uusia kykyjä, selkeitä viestejä ja tuloksellisuuden osoittamista.

→ *Tarinoiden voima on valtava, ja valeuutisia vastaan taistelu vaatii myös järjestöiltä uusia taitoja*

Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta kyseenalaistetaan

KONSERVATIIVISTEN puolueiden nousu valtaan on johtanut naisten oikeuksia, aborttia ja ehkäisyä vastustavien liikkeiden vahvistumiseen ympäri maailman. Ihmisoikeuksien kyseenalaistaminen ei ulotu vain siirtolaisuuteen tai seksuaalioikeuksiin, mutta poukkoilevaa liikehdintää on paljon ja näkökulmien eriytyminen yleistyy ja erilaiset hyökkäykset ovat näkyviä. Kyse on pohjimmiltaan suurten arvomaailmojen kamppailusta.

Sekä rikkaiden että köyhien maiden kansalaiset ovat aiempaa valmiimpia kaventamaan kansalaisoikeuksiaan saadakseen vaihtokaupassa jotain haluamaansa. Velkavankeus Kiinalle tarkoittaa monissa maissa oman päätäntävällän kaventumista. Rikkaissa maissa ihmiset äänestävät valtaan autoritäärisiä johtajia suojellakseen elintasoaan. Koronapandemia ja rokotepolitiikka tekivät näkyväksi globaalin epätasa-arvon tuottamisen.

→ *Elämme suurten arvokysymysten aikakautta*

KUVA: ISTOCK PHOTOS

Kuilu kasvaa entisestään

ERIARVOISTUMISKEHITYS on viime vuosina ollut merkittävää. Kehitystä edesauttavat monet päällekkäiset kriisit. Ilmasto-oikeudenmukaisuus on taattava, jotta toimenpiteiden tai niiden puutteen hinta ei kasaudu kaikkein heikoimmassa asemassa oleville. Pelkästään pandemian aikana kestävän kehityksen tavoitteissa on menty yli 20 vuotta taaksepäin. Ongelmien juurisyissä on paljon yhtäläisyyksiä ympäri maailman, lähtien vallitsevasta talousjärjestelmästä.

Pohjoinen-etelä-asetelman lisäksi myös maiden sisällä eriarvoistumiskehitys on ollut räjähdysmäistä. Ihmisten elinajanodote, jota voidaan pitää yhtenä merkittävimmistä hyvinvoinnin mittareista, on laskenut useissa maissa – esimerkiksi merkittävästi Yhdysvalloissa. Mielenterveysongelmat, tulevaisuuden pelko ja ilmastoahdistus värittävät etenkin nuorten mieliä. Usean eksistentiaalisen kriisin yhtäaikainen käsittely haastaa ymmärrystämme ja uskoamme tulevaan, mutta voi myös luoda uutta solidaarisuutta ja nostaa esiin vaiettuja rakenteellisia ongelmia.

→ *Kestävän kehityksen saavuttaminen edellyttää merkittäviä toimia eriarvoistumisen pysäyttämiseksi*

